

บทที่ 9

เราไม่เคยเสียกำลังใจ

ตามที่ท่านสังฆราชเปร์โรสได้บันทึกไว้ในรายงานประจำปีของท่านว่าปี **1935** เป็นปีแห่งการฉลองทางศาสนา เป็นพิธีสำคัญในสยาม ที่เด่นที่สุดเหนืออื่นใดคือ ฉลองปีศักดิ์สิทธิ์แห่งการไถ่กู้มนุษยชาติ (**Jubilee Year of Redemption**) ให้วิญญาณที่ “พลัดหลง” กลับมาสู่พระศาสนจักร และให้ผู้ที่ไม่รู้จักพระเจ้าได้รับศีลล้างบาป วันที่ **28** มกราคม มีการฉลองครบ **25** ปีที่ท่านสังฆราชเปร์โรสเองได้ดำรงตำแหน่งสังฆราช และฉลอง **25** ปีของพระสงฆ์พื้นเมืองที่ได้รับศีลบรรพชา คุณพ่อกฤษซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดกาลหว่าร์มาเป็นเวลานาน ก็มีฉลองครบ **50** ปีของการบรรพชาเป็นพระสงฆ์ของท่าน

เดือนกุมภาพันธ์ ปรากฏคณะเซนต์คาเบรียลทำการฉลอง **50** ปี ที่ตั้งโรงเรียนอัสสัมชัญ ท่านเปร์โรสกล่าวว่า “วันฉลองวันนั้นคือวันแห่งชัยชนะที่สำนักกรรมทูตคาทอลิกในสยามไม่เคยมีมาก่อน” ศิษย์เก่าของโรงเรียนอัสสัมชัญหลายร้อยคนในจำนวนนับหมื่นได้มาชุมนุมแสดงความยินดีต่อคณะภราดาและ “คืนสู่เหย้า” มาเยี่ยมเยียนสำนักที่ตนเคยเรียนเมื่อเยาว์วัย

มีอีกสองเหตุการณ์ในปีนั้นที่ท่านสังฆราชเปร์โรสไม่ได้เอ่ยถึง ตอนเริ่มปีใหม่ ในวันที่ **22** มกราคม ซิสเตอร์เทโอฟิน เวสเตอร์มัน ได้เข้าพิธีปฏิญาณตนตลอดชีวิต เธอได้เข้ามาสยามเมื่อเดือนกรกฎาคม **1933** ในระหว่างที่เธอยังอยู่ในวาระของการถวายตัวชั่วคราว พิธีถวายตัวตลอดชีวิตของเธอถูกเลื่อนไปหลายเดือนเนื่องจากสุขภาพของเธอไม่ดีเอามาก ๆ บัดนี้สุขภาพของเธอเข้ารูปเข้ารอยแล้ว จึงได้เข้าสู่ชีวิตธรรมทูตด้วยจิตใจที่ไม่มีสิ่งใดห่วงเหนี่ยว ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน ชาวคณะออร์สุลินได้เข้าร่วมงานฉลองครบรอบ **400** ปีที่ท่านนักบุญอัญจลา เมริซิ (**Angela Merici**) ได้ตั้งคณะออร์สุลินที่เมืองเบรสเซีย (**Brescia**) ประเทศอิตาลี เมื่อปี **1535**

แม้จะเต็มไปด้วยงานฉลองทางศาสนา แต่สยามยังอยู่ภายใต้เมฆหมอกของความไม่แน่นอนด้านการเมือง วันที่ **2** มีนาคม พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเสด็จไปประเทศอังกฤษเมื่อฤดูใบไม้ผลิปี **1934** เพื่อรักษาพระสุขภาพของพระองค์ ได้ประกาศสละราชย์อย่างเป็นทางการ ห้าวันหลังจากนั้นคือวันที่ **7** มีนาคม รัฐบาลได้ประกาศให้พระเจ้าหลานยาเธอ พระองค์เจ้าอนันตมหิดลได้เสด็จขึ้นครองราชย์สืบราชบัลลังก์แห่งสยาม เวลานั้นพระองค์ทรงมีพระชนมายุเพียง **10** ชันษา และกำลังทรงศึกษาอยู่ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มิได้มีความพยายามให้เสด็จคืนสู่สยาม พระองค์จึงทรงศึกษาต่อไปอีกหลายปีโดยมีผู้สำเร็จราชการสามท่านเป็นผู้แทนพระองค์

ขณะที่สยามพยายามอย่างดีที่สุดที่จะปรับตัวให้เข้ากับผลกระทบที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ของการมีรัฐบาลใหม่ และความรู้ศึกษาตินิยมแบบทหารที่กำลังเพิ่มขึ้น ชนกลุ่มน้อยพบว่าตนไม่ได้รับการปฏิบัติด้วยความอะลุ่มอล่วยดังที่เคยเป็นมา และมีความพยายามที่จะกลืนรวมเข้าสู่วัฒนธรรมกระแสหลักชนกลุ่มน้อยที่มีอิทธิพลและมีจำนวนมากที่สุดก็คือชาวจีน ก่อนเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี 1932 (พ.ศ. 2475) ก็มีความกังวลอยู่ว่า คนเหล่านี้จะทำให้เกิดพลังที่เป็นอันตราย เพราะคนจีนเข้ากุมการค้าและธุรกิจ และรักษาวัฒนธรรมแบบจีน โดยมีโรงเรียนของตนเอง มีหนังสือพิมพ์และนิตยสารภาษาจีน เนื่องจากการคมนาคมขนส่งดีขึ้น ชาวจีนจึงโยกย้ายจากตัวเมืองไปสู่ชนบทซึ่งทำให้วัฒนธรรมแบบจีนแพร่ไปโดยมีร้านหนังสือจีนตามไปเปิดด้วย นำเสนอทุกสิ่งที่ต้องการด้วยภาษาของตนเอง ในกรุงเทพฯ เองก็มีการตั้งหอการค้าจีนขึ้นมา อันทำให้คนไทยรู้สึกเหมือนว่ามีอีกชาติหนึ่งแฝงตัวอยู่ในชาติ

การควบคุมด้านการศึกษาดูเหมือนเป็นวิธีที่ได้ผลที่สุดในการจำกัดอิทธิพลของชาวจีน แม้ที่ผ่านมาคำสั่งจากกรมวิชาการบังคับให้โรงเรียนจีนต้องสอนวิชาเป็นภาษาไทยทุกวันตามเวลาที่กำหนด แต่กฎเกณฑ์นี้ก็ไม่ได้กวดขันจริงจังนัก ในโรงเรียนจีนมีแต่หนังสือภาษาไทยกองไว้ จะเอาออกมาใช้ก็ต่อเมื่อมีเจ้าหน้าที่กระทรวงฯ มาตรวจที่โรงเรียนนั้นเท่านั้น ทว่าบัดนี้ รัฐบาลเห็นว่ากฎเกณฑ์นี้ต้องกวดขันให้เข้มงวด โรงเรียนจำนวนมากที่ฝ่าฝืนคำสั่งนี้จึงถูกสั่งปิดทันที ด้วยความไม่พอใจ ชาวจีนจึงยื่นคำคัดค้านเป็นทางการ โดยมีผู้ลงลายมือชื่อ 6,000 คน แต่รัฐบาลยังยืนยันกรานใช้กฎเกณฑ์นั้นต่อไป รัฐบาลยังดำเนินการรุกต่อไปอีกคือ บังคับให้ห้างร้านของชาวจีนต้องเขียนป้ายชื่อร้านเป็นภาษาไทยควบกับภาษาจีน เป็นกฎบังคับอีกเรื่องหนึ่งที่ชาวจีนต้องปฏิบัติตามอย่างขมขื่นใจ

ถ้ารัฐบาลยังออกข้อบังคับในด้านการศึกษาให้โรงเรียนทำตาม ชิสเตอร์ที่ทำงานที่วัดกาลหว่าร์ ก็จะต้องถูกตัดทอนหรือไม่ก็ต้องยกเลิกไปเลย วันที่ 5 มกราคม คุณแม่ราฟาเอลได้เขียนถึงคุณแม่แซงต์มอง มาร์แตงที่กรุงโรม เรียนให้ท่านทราบว่ามีกฎบังคับให้เด็กอายุระหว่าง 7 ขวบถึง 14 ปี ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาล กฎนี้เป็นผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อโรงเรียนทั้งหมดของชาวต่างชาติ คุณแม่ราฟาเอลมองว่านี่เป็นวิธีกำจัดโรงเรียนจีน แต่ธรรมชาติบางอย่างท่านถือว่าเรื่องนี้เป็นการจู่โจมคริสตศาสนา จะเป็นเรื่องใดก็ตามกฎนี้เป็นการบีบบังคับที่ไม่เคยมีมาก่อน คุณแม่ลงท้ายจดหมายว่า “บ้านเมืองอันงดงามด้วยอิสราฟได้กลายเป็นเมืองที่มีดมนไปแล้ว”

ต่อมาเดือนพฤษภาคม ยังมีความยุ่งยากต่าง ๆ ที่วัดกาลหว่าร์ เพราะชิสเตอร์ต้องพยายามทำตามกฎเกณฑ์ที่กระทรวงกำหนดไว้ แต่คนจีนก็ไม่ยอมทำตาม “กฎเข้มงวดเกินไปจนยากที่จะหาเวลาสอนคำสอน” คุณแม่ราฟาเอลบ่น เดือนกรกฎาคม ความตึงเครียดยังคงอยู่ ชิสเตอร์เบทริส แชนชันพยายามเขียนเล่าเรื่องในจดหมายที่เธอเขียนถึงครอบครัวและเพื่อนในสหรัฐฯว่า:

มีการเคลื่อนไหวที่จะกำจัดสิ่งที่เป็นมูลฐานของชาวจีนในสยาม รัฐบาลจึงเริ่มที่โรงเรียนจีนก่อน โรงเรียนจีนหลายแห่งถูกสั่งปิด ต้องใช้ความพยายามชักจูงโน้มน้าวอย่างยากลำบากกว่าที่โรงเรียนจีนของวัดกาลหว่าร์จะเปิดได้อีก โรงเรียนจีนทุกแห่งถูกบังคับให้เรียนภาษาไทยแต่อาจเรียนภาษาจีนได้นอกชั่วโมงเรียน แม้จะเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่คนจีนจะเรียนภาษาของประเทศที่ตนอาศัยอยู่ แต่อีกนัยหนึ่งคนไทยก็จะตกอยู่ในสภาพเสียหาย หากมิได้เป็นไปเพื่อชาวจีนซึ่งมีหัวการค้า

ดูไบไม่ผลิปีนั้นเริ่มด้วยความวุ่นวายต่าง ๆ โดยเฉพาะที่โรงเรียนมาแตร์เดอี ซิสเตอร์เทเรสตาไลท์พูดแม้จะหายจากวัณโรคแล้วก็ตาม แต่กลับเป็นโรคประหลาดที่หมอไม่อาจวินิจฉัยและหาทางรักษาให้ทุเลาไม่ได้ การพักผ่อนและอากาศเย็นของเชียงใหม่ไม่ช่วยให้อาการของเธอดีขึ้น คุณแม่ราฟาแอลได้เขียนจดหมายอย่างสังหรณ์ใจว่าซิสเตอร์จะป่วยอย่างไม่มียวันหาย ซิสเตอร์มาร์เกอริต มาริอีกคนก็น่าเป็นห่วง เธอกลายเป็นคนมีอารมณ์รุนแรงและไม่สามารถควบคุมได้ อันเกิดจากความเหนื่อยล้าและสภาพดินฟ้าอากาศที่เลวร้ายของเธอไม่อาจปรับตัวเข้าได้ สมาชิกใหม่ของมาแตร์เดอีคือ ซิสเตอร์ออกัสติน ชิง และซิสเตอร์มารี โยเซฟ ทรรทรานนท์ ผู้เคยใช้เวลาถึงสามปีอย่างอดทนที่เมืองโบยงซีเพื่อปรับตัวให้เข้ากับอาหารแบบฝรั่งเศสและดินฟ้าอากาศ บัดนี้เธอยังต้องเผชิญกับการปรับตัวใหม่ให้เข้ากับดินฟ้าอากาศของตะวันออก “ทุกคนที่ไม่ได้ล้มหมอนนอนเสื่อ ก็แทบจะหมดสภาพ หรือไม่ก็ลากสังขารทำงานต่อไป” ซิสเตอร์เบทริสบรรยายตามแบบอารมณ์ขันล้อ ๆ ของเธอ

เดือนกุมภาพันธ์ ซิสเตอร์ซาวิเอร์ เปียร์ซ ชาวคณะที่แข็งแกร่งที่สุด ได้รับอุบัติเหตุที่นำหาวาดเสียวอย่างหนึ่งคือ สุนัขชื่อฟลิปกินมีอาการไม่สบาย ซิสเตอร์ซาวิเอร์พยายามป้อนยาให้มัน มันกลับหันมาขย้ำแขนของซิสเตอร์อย่างดุเดือดจนซิสเตอร์ไม่อาจดึงแขนมาจากปากของมันได้ แต่พอหลุดเธอก็มีบาดแผลถูกกัดข่วนหลายนิ้วลึกครั้งนิ้วที่แขน เธอตกใจสุดขีดและได้รับความช่วยเหลือจากซิสเตอร์เจมมะซึ่งพาเธอมายังห้องอาหาร พอเห็นดังนั้นคุณแม่ราฟาแอลรีบส่งเด็กสองคนให้วิ่งไปที่ถนนเรียกรถแท็กซี่ให้พาซิสเตอร์ไปโรงพยาบาล

ซิสเตอร์ซาวิเอร์หน้าซีดเพราะเจ็บปวดและเสียโลหิต ซิสเตอร์เจมมะและคุณแม่ราฟาแอลพาเธอไปสถานเสาวภา ซึ่งเป็นสถานพยาบาลที่รักษาคนที่ถูกสัตว์มีพิษหรือถูกงูกัด พอหมอเห็นบาดแผลก็บอกทันทีว่า สุนัขที่กัดนั้นคงจะเป็นโรคกลัวน้ำ ให้จับมันส่งไปตรวจ แต่ทางโรงเรียนหาตัวเจ้าฟลิปกินไม่พบ จนต่อมาอีกวันได้พบร่างเจ้าฟลิปกิน จึงรู้ว่ามันเป็นบ้าจริง ๆ ซิสเตอร์ซาวิเอร์ถูกฉีดยา 14 เข็มกันโรคพิษสุนัขบ้า เพื่อป้องกันไว้ก่อน คุณแม่ราฟาแอล ซิสเตอร์ออกัสติน ซิสเตอร์เบทริส และทุกคนที่เคยถูกเจ้าฟลิปกินเลียในช่วงเวลาไม่นานก่อนมันเป็นบ้าต้องไปฉีดยาป้องกันไว้ทุกคน นี่เป็น

ประสบการณ์ที่น่ากลัวซึ่งชาวคณะออร์สุลินไม่อาจลืมได้โดยง่าย โดยเฉพาะความกังวลใจซึ่งคุณแม่ราฟาเอลได้เขียนเล่าว่า ต้องใช้เวลารอถึงหกเดือนเพื่อมั่นใจว่าซิสเตอร์ซาวิเออร์ฟื้นจิตใจอันตราย

ที่เรยีนาเชลี ภาระต่าง ๆ แม้ไม่หนักหนาสาหัสแต่ก็ยังคงมีอยู่ การซ่อมบ้านที่เอียงให้ตั้งตรงเมื่อปีก่อนทำให้เงินสำรองที่มีอยู่น้อยนิดกลับขาดแคลนลงปี **1935** จึงเป็นเวลาที่ชาวคณะต้องอดออมเป็นพิเศษ ในฤดูใบไม้ผลิและฤดูร้อน ซิสเตอร์มารี ซิแชน ได้เขียนถึงสำนักเดิมของเธอที่เมืองดีเคเตอร์ รัฐอิลลินอยส์อยู่หลายครั้ง ขอร้องให้สำนักนั้นส่งกระปุกหมึก ส่งโน้ตเพลงเพื่อใช้ในการงานรื่นเริงและหนังสือวิทยาศาสตร์เบื้องต้นอันเป็นวิชาที่เธอต้องสอนนักเรียน ทั้งที่มีเวลาเตรียมน้อย เธอขอร้อง “โปรดส่งมาให้เร็วที่สุดที่จะทำได้ เพราะดิฉันต้องเตรียมให้เด็กสอบค่ะ”

ส่วนทางกรุงเทพฯ กระทรวงศึกษาธิการเพิ่มความเข้มงวดมากขึ้น ในฤดูใบไม้ผลิ ซิสเตอร์มารี ซิแชนในฐานะที่เธอเป็นครูใหญ่ของโรงเรียนว่า “เรามีงานมากขึ้นกว่าเดิม รัฐบาลใหม่ออกกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาที่เข้มงวดมาก เวลานี้ไม่แจ่มใสสำหรับโรงเรียนของมิชชันนารี ดิฉันมีแต่เรื่องทำรายงานโดยอาศัยความช่วยเหลือของครูไทยคนหนึ่งแม้อยู่ในระหว่างปิดภาคเรียน” ในจดหมายฉบับหลังที่เธอเขียนถึงคุณแม่บาร์บารา คลาโฮลท์ ซึ่งเวลานั้นเป็นเจ้าของคณะแขวงภาคกลาง ย้ำถึงปัญหาที่มีต่อเนื่องว่า...

เรากำลังลำบากในการรักษาสิทธิของเรา เวลาที่รัฐบาลเริ่มงานด้านการศึกษา พยายามออกกฎหมายและตารางกำหนดการสอนที่น่าหัวเราะออกมาบังคับใช้ ดิฉันเรียนท่านสังฆราชหลายครั้งว่า ดิฉันรู้สึกขยาดที่จะทำตามคำสั่งนั้น ดิฉันคิดว่าในที่สุดกงสุลฝรั่งเศสจะยื่นมือเข้ามาช่วยในเรื่องนี้

ทั้งที่มีความตึงเครียด ชาวคณะออร์สุลินก็มีข้อพิสูจน์ที่แสดงให้เห็นความสำเร็จของโรงเรียนในด้านการศึกษา ตอนปลายเดือนเมษายน มีงานนิทรรศการของเด็กนักเรียน เช่น การวาดเขียน การทำแผนที่ งานฝีมือทุกประเภททั้งแบบไทยและแบบยุโรป และประกวดสมุดทำงานของนักเรียนทั้งวิชาภาษาไทย ภาษาฝรั่งเศส และภาษาอังกฤษ ซิสเตอร์มารี ซิแชนเขียนด้วยความยินดีว่า “ชาวยุโรปและชาวอเมริกันบางคนยกย่องงานของเด็กนักเรียนของเรา” คำชมเชยที่น่าชื่นชมมากยิ่งขึ้นมาจากท่านสังฆราชแปร์โรสซึ่งบันทึกไว้ในรายงานประจำปีของท่านว่า “ชาวคณะออร์สุลินดำเนินงานด้านการศึกษาแบบคาทอลิกต่อเนื่องไปที่เชียงใหม่แบบเดียวกับที่กรุงเทพฯ ๑ ด้วยความศรัทธาที่พระเจ้าทรงประทานให้ ท่านเหล่านี้เป็นที่รักยิ่ง ทั้งที่มีการตั้งโรงเรียนแบบเดียวกันนี้ของคณะโปรเตสแตนต์หรือของรัฐบาล โรงเรียนของคณะออร์สุลินได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวาง”

เดือนสิงหาคมปีนั้น คณะออร์สุลินก็เผชิญกับเหตุการณ์หนึ่งโดยไม่รู้เนื้อรู้ตัว คือได้รับข่าวร้ายว่าคุณแม่แบร์นาร์ด์ มังแซล ต้องจากไปประเทศจีนเพื่อเป็นอธิการิณีดำเนินงานที่สำนักเมืองซัวเถา ที่จริง

ระยะสามปีเป็นกำหนดเวลาให้คุณแม่รับหน้าที่ในสยามก็สิ้นสุดในปีนั้นพอดี ชิสเตอร์ทั้งหลายก็ทักท้วง
เอาเองว่า ทั้งคุณแม่แบร์นาร์ดและคุณแม่ราฟาเอลจะได้รับแต่งตั้งดำรงตำแหน่งต่อไปอีกวาระหนึ่ง แต่
คุณแม่มารี เดอ ลูร์ดในฐานะที่ท่านเป็นอธิการินีดูแลสำนักของคณะ (ในประเทศจีนและสยาม) กลับมี
แผนอื่นอยู่ในใจ หลังจากท่านไปเยี่ยมสำนักในประเทศจีนครั้งแรกเมื่อปี 1934 ท่านรู้สึกว่าคุณแม่ท่านนั้น
น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงในระดับรากฐาน ท่านไม่พอใจโรงเรียนในชั่วเวลา เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่
จัดทำสำเร็จแล้วในกรุงเทพฯ ๑ ท่านรู้สึกว่าคุณแม่จีนต้องการ โรงเรียนที่มีมาตรฐานสูงเพื่อดึงดูด
นักเรียนจากชนชั้นสูงในสังคม

งานนี้คุณแม่มารี เดอ ลูร์ดเห็นว่า คุณแม่แบร์นาร์ด มังแซล ผู้มีพลังใจและความกระตือรือร้น
อย่างไรขอบเขต จะเป็นอธิการินีดีเยี่ยมสำหรับโรงเรียนนี้ “คุณแม่แบร์นาร์ดเป็นคนเดียวเท่านั้นที่จะ
ทำงานนี้ได้” คุณแม่มารี เดอ ลูร์ดยืนยันเช่นนั้น แต่เมื่อท่านได้ปรึกษาเรื่องนี้กับคุณแม่ชาลส์ บริโยด์ ซึ่ง
เวลานั้นเป็นเจ้าของคณะแขวงภาคเหนือของฝรั่งเศส คุณแม่มารี เดอ ลูร์ดก็ได้รับคำคัดค้าน คุณแม่ชาลส์
เตือนท่านไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ จนกว่าจะถึงปีหน้าซึ่งเป็นระยะสิ้นสุดการเป็นอธิการินีของคุณ
แม่แบร์นาร์ดที่เชียงใหม่ คุณแม่มารี เดอ ลูร์ดก็ยอมรับ และได้เรียนเรื่องนี้ให้คุณแม่แซงต์ฌอง มาร์แตง
ทราบด้วย

ด้วยเหตุนี้ พอต้นเดือนสิงหาคม คุณแม่แบร์นาร์ดได้รับคำสั่งโดยมิคาดหมาย วันที่ 6 สิงหาคม
ท่านจึงเขียนถึงคุณแม่แซงต์ฌอง มาร์แตงความว่า:

*ดิฉันเพิ่งได้รับคำสั่งแต่งตั้งค่ะ... ขอบพระคุณคุณแม่อย่างสุดซึ้งซึ่งที่หลังจาก 35ปี ความฝันแต่
ครั้งเยาว์วัยของดิฉันก็ปรากฏเป็นจริง! ดิฉันได้เคยเสนอตัวให้คุณแม่แซงต์จูเลีย (St Julien)
เพื่อขอไปทำงานในประเทศจีน บัดนี้ดิฉันกำลังจะไปได้ ซึ่งถือว่าเป็นการฉลองครบ 25ปีของ
การเป็นธรรมชาติของดิฉัน เดือนนี้ดิฉันอาศัยท่านนักบุญโรซาแห่งลิมา (Rose of Lima) เป็นผู้
อุปถัมภ์ พร้อมกับคำรัสของพระเยซูเจ้าที่ว่า “พระพรของท่านของเราจะหยั่งวัดได้ด้วย
ความทุกข์ทรมาน และพระพรของเราจะหยั่งวัดได้ด้วยความทุกข์ยาก” การรับหน้าที่ในประเทศจีน
จะแตกต่างจากโอเอซิสที่ดิฉันกำลังจะจากไป แต่ดิฉันก็ยินดีที่ยังสามารถแบกรับทุกข์เพื่อพระ
เจ้า*

วันที่ 20 สิงหาคม คณะอัครสุลินและโรงเรียนได้จัดให้มีการเฉลิมฉลองวันนักบุญของคุณแม่
แบร์นาร์ดโดยยังไม่ทราบว่าคุณแม่แบร์นาร์ดได้รับแต่งตั้งไปประเทศจีน วันต่อมาท่านจึงประชุมชิส
เตอร์แจ้งเรื่องนี้ให้ทราบ ทุกคนตกตะลึง คุณแม่แบร์นาร์ดนับเป็นเสาหลักไม่เพียงแต่ของโรงเรียนเรยี
นาเชลีเท่านั้น ทว่ายังเป็นรากฐานและความรอดหน้าของโรงเรียนมาแต่ร์เดอด้วย ความใฝ่ฝันของท่าน

ใหญ่ยิ่ง แต่พลังใจและจิตวิญญาณของท่านที่จะทำงานแพร่พระวรสารก็เทียบเคียงได้กับความฝันนั้น ด้วย เป็นไปไม่ได้ที่ชาวคณะอัครทูตจะคาดคิดว่าสำนักในสยามจะตั้งอยู่ได้โดยไม่มีท่าน ทั้งยังคิดเอาเองว่าท่านคงจะเป็นอธิการบดีต่อไปอีกสามปีเป็นแน่

ด้วยความพยายามที่จะให้จิตใจน้อมตามจิตตารมณ์แห่งความเชื่อ ผู้บันทึกเหตุการณ์ของคอนแวนต์ได้บันทึกว่า “พระเจ้าทรงมีพระประสงค์เช่นนั้น เราก็ยอมตามพระทัย... เราจะช่วยปลดปล่อยระลอกกันและกันให้เข้มแข็ง” อีกห้า วันต่อมาคุณแม่แบร์นาร์คก็โดยสารรถไฟเที่ยวเข้าไปยังกรุงเทพฯ ผู้บันทึกเหตุการณ์ได้เขียนต่อไปว่า “เราตื่นขึ้นมาเหมือนอยู่ในฝัน”

วันนี้แหละ จะเป็นมิสซาคครั้งสุดท้าย รับศีลมหาสนิทครั้งสุดท้ายในวัดใหญ่ เมื่อกลับมาถึงสำนักของเรา คุณแม่ได้ทำพิธีถวายคณะอัครทูตแด่พระแม่มารี เราขับเพลง “โปรเจคจาร์ละลิก” (Souvenezvous) ทุกคนน้ำตาซึม มิสเตอร์ออร์นกำลังเอารถมารับคุณแม่ เราเข้าไปในวัดน้อยของเรา ใกล้คูศิลที่คุณแม่สร้างไว้ เราสวมกอดอำลากัน ที่สถานีรถไฟนักเรียนของเราส่งอยู่เต็มอย่างมีระเบียบเรียบร้อยพร้อมกับบิดามารดาและบรรดามิตรสหาย ซึ่งต้องการแสดงความอาลัยรักต่อคุณแม่ซึ่งทุกคนในเชียงใหม่ให้ความเคารพนับถือ เมื่อเห็นแถวนักเรียนที่มีระเบียบงดงาม คุณแม่แบร์นาร์คอดไม่ได้ที่จะกล่าวว่า “โรงเรียนที่งดงามของแม่!” หวุดหุดคุณครูครั้งสุดท้ายเป็นสัญญาณของการลาจาก อธิการบดีของเราจากไปแล้ว

ไม่กี่วันหลังจากนั้นที่โรงเรียนมาแตร์เดอีอันเป็นที่รักของคุณแม่แบร์นาร์ค ในวันที่ 30 สิงหาคม ซิสเตอร์เจมมะ ฟินีได้ร่วมเดินทางไปกับคุณแม่ โดยสารเรือไปฮ่องกง สำหรับผู้ที่เคยอยู่ในสยามมาตั้งแต่แรกเริ่ม การปรากฏตัวของคุณแม่แบร์นาร์คเป็นบ่อเกิดแห่งชีวิตชีวาที่ทำให้เธอเหล่านั้นกระปรี้กระเปร่าท่านได้ช่วยให้ซิสเตอร์เหล่านั้นพ้นจากความหมดอาลัย และปรับเปลี่ยนงานให้เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคนนั้น ท่านได้พิจารณาเห็นบริเวณอันคับแคบและสำนักเล็ก ๆ มีดมัวชัวไม่เหมาะสมที่จะเป็นที่พำนัก จึงหาที่ดินใหม่เพื่อขยายโรงเรียนให้กว้างขวางขึ้น คุณแม่ได้ประสานรอยร้าวกับท่านสังฆราชเปร์โรสและทำให้ท่านกลายมาเป็นผู้อุปการะถาวรของคณะอัครทูตด้วย วิสัยทัศน์ของคุณแม่กว้างไกลและมีพลังใจมหาศาล หากว่าเป็นจริงดังที่คุณแม่มารี เดอ ลูร์ดซึ่งครั้งหนึ่งเคยกล่าวถึงท่านว่าขาดความละเอียดอ่อนในงานอภิบาลชาวคณะซึ่งผู้เป็นอธิการบดีจำเป็นต้องมี แต่ท่านก็มีคุณสมบัติอื่นทดแทน เช่นการมองโลกในแง่ดี มีความเชื่อมั่นในพระญาณสอดส่องของพระเจ้าเป็นเจ้ากระตือรือร้นที่จะได้วิญญูณถวายพระเจ้า ซึ่งสามารถชักนำสิ่งที่ดีที่สุดในตัวพวกซิสเตอร์ออกมา ซิสเตอร์เหล่านั้นหวนนึกได้ว่าเรื่องราวของคณะอัครทูตในสยามจะเป็นประวัติศาสตร์อันคลุมเครือไม่

แจ่มใส หากว่าคุณแม่แบร์นาร์ดีไม่ปรากฏตัวเข้ามาเกี่ยวข้อง เวลานี้ท่านมีอายุ **61** ได้ทำงานเป็นธรรมชาติเป็นเวลา **25**ปี ในวันที่ **18**สิงหาคม ในจดหมายส่วนตัวที่เขียนถึงคุณแม่ฟรังซัวส์ ซาวิเออร์ มาร์โต (**François Xavier Marteau**) ที่กรุงโรม คุณแม่แบร์นาร์ดีกล่าวว่า “งานรับผิดชอบอันนี้ทำให้หนักใจ ดิฉันต้องอาศัยพระเจ้าเป็นองค์พระค้ำ”

วันที่ **5**กันยายน คุณแม่แบร์นาร์ดีมาถึงซัวเถา คุณแม่มารี เดอ ลูร์ด รอรับอยู่ที่ท่าเรือ หลังจากเสร็จธุระของท่านในสหรัฐแล้ว ก็โดยสารเรือจากซีแอตเติล เมื่อวันที่ **4**กรกฎาคม นำซิสเตอร์เฟเบียน วอเตอร์ส (**Fabian Waters**) มาด้วย เธอเป็นธรรมชาติใหม่ที่จะมาประจำในสยาม ทั้งสองมาถึงซัวเถา วันที่ **12**สิงหาคม และใช้เวลาตลอดสามสัปดาห์ต่อมาเยี่ยมชมสำนักต่าง ๆ และวางแผนที่คุณแม่มารี เดอ ลูร์ด หวังว่าคุณแม่แบร์นาร์ดีจะสามารถแก้ไขให้ดีขึ้นได้

การเดินทางขึ้นภูเขาเพื่อเยี่ยมชมสำนักของคณะอัครสุลินที่เมืองโฮโป (**Hopo**) เป็นการเดินทางที่เต็มไปด้วยอันตราย ท่านสังฆราชไวเอล (**Vogel**) และบาทหลวงธรรมชาติหลายท่านได้ร่วมทางไปด้วย คณะเดินทางไปติดที่สันทรายซึ่งคนเรือไม่สามารถเดินหน้าหรือถอยหลัง ขณะเดินทางตะลุยป่า คณะเดินทางก็ถูกคุมตัวไว้โดยกองทหารที่มีอาวุธครบมือกลุ่มหนึ่งซึ่งคอยระวังกองทัพคอมมิวนิสต์บุก บททดสอบความมุ่งมั่นที่หนักหน่วงที่สุดคือตอนข้ามแม่น้ำสายหนึ่งซึ่งไม่มีทั้งสะพานหรือเรือให้ข้ามไปได้ คุณแม่มารี เดอ ลูร์ดเขียนเล่าย่อ ๆ ว่า “ท่านสังฆราชและคุณพ่อถอดเสื้อหล่อ ถอดรองเท้า ถุงเท้า ม้วนขากางเกง ออกลุยน้ำหน้าไป พวกเราก็ถอดรองเท้า ถุงเท้า ถลกเสื้อแล้วก็ลุยน้ำตามท่านไป” นี่เป็นภาพเดียวเท่านั้นที่ซิสเตอร์สามท่านต้องถลกเสื้อกระโปรงอย่างระมัดระวังที่สุด ถือถุงเท้ารองเท้าไว้แล้วเดินบุกเลนที่ท้องน้ำตามคณะเดินทางข้ามฝั่งไป

จากลับมีอันตรายน้อยกว่าขาไป และกลับมาถึงซัวเถาทันเวลาต้อนรับคุณแม่แบร์นาร์ดีและเพื่อนร่วมทาง คุณแม่แบร์นาร์ดีได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอธิการิณีของสำนักธรรมชาติประเทศจีนในทันที สัปดาห์ต่อมาคุณแม่มารี เดอ ลูร์ด พร้อมกับซิสเตอร์เจมมะและซิสเตอร์เฟเบียน ลงเรือโดยสารกลับกรุงเทพฯ ถึงกรุงเทพฯ ตอนเช้าวันที่ **18**กันยายน ระหว่างนั้นคุณแม่ราฟาเอลได้รับโทรเลขแต่งตั้งท่านเป็นอธิการิณีที่เรยีนาเซลี ผู้ที่ทำหน้าที่แทนคุณแม่ราฟาเอลคือคุณแม่มารี เดอ ลูร์ดผู้ซึ่งจะเพิ่มภาระรับผิดชอบเดิมกับภาระหนักที่ท่านจะต้องดูแลสำนักธรรมชาติทางตะวันออกอยู่แล้วด้วย นี่เป็นสิ่งที่ทำให้การแก้ปัญหาที่ต้องทำให้ได้ดีเยี่ยมนั้นเป็นไปได้ยาก เพราะท่านถูกบังคับให้ต้องเดินทางไปทีนั้นไปทีนี้ ท่านต้องจากโรงเรียนมาเตรีเดอไปเป็นเดือน ๆ โดยไม่มีอธิการิณีอยู่ประจำ สภาวะเช่นนี้จะทำให้เกิดความเสียหายดังที่ชาวคณะจะได้ประสบในเวลาต่อมา เพื่อไม่ให้เสียเวลา วันต่อมาคุณแม่ราฟาเอลก็ขึ้นรถไฟไปรับตำแหน่งใหม่ของท่าน

ถึงฤดูใบไม้ร่วงปี **1935** สำนักของคณะอัครทูตทั้งสองแห่งก็ได้ประสบกับการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงในด้านตัวบุคคล ชิสเตอร์มารี เพน ซึ่งสุขภาพไม่ดีมาเป็นเวลานาน ต้องพ่อนางงานของเธอที่วัดกาลหว่าร์ และไปพักผ่อนที่ชาว ด้วยหวังว่าเธอจะมีสุขภาพดีขึ้น แต่ชาวไม่อาจทำให้เธอดีขึ้น เธอจึงต้องกลับไปยังประเทศฮอลันดาบ้านเกิดของเธอ วันที่ **1** มิถุนายน มีชิสเตอร์ธรรมทูตใหม่สองท่านซึ่งเพิ่งเสร็จสิ้นพิธีตรียัมพรรษาที่กรุงโรมมาสู่สยาม ชิสเตอร์ทั้งสองคือ ชิสเตอร์อันนันซิอาตา ไวเกอเรอ (**Amunciata Wögerer**) เธอเป็นชาวออสเตรีย เกิดในประเทศอังกฤษ มีประกาศนียบัตรครูสอนภาษาฝรั่งเศสและอังกฤษ เธอเคยสอนในโรงเรียนของคณะอัครทูตที่เมืองซาลซ์บวร์ก (**Salzburg**) ก่อนสมัครเข้าคณะอัครทูตเมื่อปี **1916** เมื่อเข้าพิธีปฏิญาณตนแล้วเธอก็ยังสอนอยู่ที่นั่น กระทั่งไปกรุงโรมเมื่อปี **1934** ระหว่างที่เธออยู่ในระยะพิธีตรียัมพรรษา เธอได้อาสาสมัครเป็นธรรมทูต ฤดูใบไม้ผลิปี **1935** เธอก็โดยสารเรือมายังสยาม พร้อมกับชิสเตอร์มารี เดอ เซนต์ฌอง รีเอคค์ ผู้มีประสบการณ์ด้านงานธรรมทูต ซึ่งเข้าพิธีตรียัมพรรษาพร้อมกัน

ชิสเตอร์มารี เดอ เซนต์ฌอง รีเอคค์ เกิดในประเทศอังกฤษ อายุอ่อนกว่าชิสเตอร์อันนันซิอาตา สองปี บิดามารดาของเธอเป็นโปรเตสแตนต์ เมื่อบิดาถึงแก่กรรม ไอรีน (ชื่อเดิมของเธอ) ถูกส่งไปเรียนที่โรงเรียนของคณะอัครทูตที่เมืองลูตรา (**Lutra**) ในประเทศกรีซ และได้เปลี่ยนเป็นคาทอลิกที่นั่น สามปีต่อมาเธอก็สมัครเป็นชาวคณะอัครทูตเข้านวกสถานในเมืองทวร์เนในประเทศเบลเยียม เธอเข้าพิธีถวายตัวชั่วคราวปี **1915** และถูกส่งตัวไปอยู่ที่คณะอัครทูตที่เมืองบาเฮีย (**Bahia**) ประเทศบราซิล เธออยู่ที่นั่นจนกระทั่งกลับมารุงโรมในปี **1934** เพื่อเข้าพิธีตรียัมพรรษา ชิสเตอร์สองท่านนี้ถือได้ว่าเป็นสมบัติล้ำค่าของสำนักธรรมทูตสยาม เพราะเธอมีความสามารถด้านภาษา ชำนาญในการสอน และมีจิตใจเป็นสุขที่ได้ทำงานเป็นธรรมทูตในต่างแดน ธรรมทูตใหม่ **2** ท่านนี้จึงเป็นเสมือนผู้ที่สวรรค์ส่งมา

ฤดูใบไม้ร่วงปีนั้น โรงเรียนมาแตร์เดอีได้ต้อนรับชิสเตอร์ใหม่อีกสองท่านคือ ชิสเตอร์เฟเบียน วอเตอร์ส จากเมืองนิวโรแซล รัฐนิวยอร์ก มากับคุณแม่มารี เดอ ลูร์ด เมื่อวันที่ **18** กันยายน เธอเป็นชาวนิวยอร์ก จบปริญญาตรีก่อนเข้าสู่นวกสถานในเมืองบีคอน (**Beacon**) นิวยอร์ก เมื่อปี **1930** พอเข้าพิธีปฏิญาณตนตลอดชีวิตแล้วก็ติดตามคุณแม่มารี เดอ ลูร์ด ซึ่งเดินทางไปอเมริกา แล้วก็มาตะวันออกไกล ชิสเตอร์สตาเนียสลาส โบชนาก (**Stanislas Bosnak**) อายุอ่อนกว่าชิสเตอร์เฟเบียนสองปี เกิดในเมืองเล็กๆ แห่งหนึ่งในประเทศเช็กโกสโลวาเกีย ในปี **1929** เมื่ออายุได้ **19** ปี เธอเข้าสู่นวกสถานในเมืองโบยังซี และได้เข้าพิธีปฏิญาณตนตลอดชีวิตที่นั่นในเดือนเมษายน **1935** เธอมีเวลาไม่กี่เดือนเพื่อเตรียมตัวเป็นธรรมทูตทำงานแพร่ธรรม เธอโดยสารเรือจากฝรั่งเศสในเดือนกันยายนปีนั้นและมาถึงสยามวันที่ **5** ตุลาคม

กำลังคนที่ได้รับเพิ่มเติมนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพราะซิสเตอร์อิกแนส เดอแลตร์ ซึ่งต้องอยู่ที่ วัดกาลหวาร์เป็นเวลานานและเป็นรองอธิการของคณะได้ป่วยเป็นไข้รากสาดอย่างร้ายแรง ซิสเตอร์ เทเรสิตา ไคท์วูด ก็ยังป่วยอยู่ซิสเตอร์ทั้งสองถูกส่งไปเชียงใหม่เพื่อพักฟื้น ซิสเตอร์เทโอฟิน เวสเตอร์ มั่น ก็ถูกส่งตัวไปทางเหนือ และให้ซิสเตอร์โคลทิลด์ อัญจลา แมกแคน มาแทนที่มาแตร์เดอ

ซิสเตอร์อาสาศมัครใหม่มีเวลาน้อยมากสำหรับปรับตัว ซิสเตอร์สทานีสลาสมาถึงเพียงสองวัน ก็ถูกส่งตัวไปเชียงใหม่ไปช่วยที่เรยีนาเชลี ส่วนซิสเตอร์เฟเบียนไปช่วยงานที่วัดกาลหวาร์ในทันที นี้ไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะรัฐบาลเข้ามายุ่งกับโรงเรียนจีน เช่น ให้ปิดโรงเรียนหนึ่งเดือนแล้วก็ให้เปิดสอนได้ แต่มีคำสั่งไม่ให้สอนภาษาจีนหรือคำสอนในชั่วโมงเรียน ทั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ทางด้านการเมือง แต่ซิสเตอร์อันวันชีอาตาก็ชอบทำงานกับเด็กที่ถูกกีดกันเหล่านี้แม้เธอจะสารภาพว่าเธอไม่รู้ภาษาจีนหรือภาษาไทยและมีงานยุ่งมากจนไม่มีเวลาเรียนภาษาทั้งสอง

ซิสเตอร์เฟเบียนดื่มคำอยู่กับตารางการสอนของโรงเรียนมาแตร์เดอ ในจดหมายที่เธอเขียนถึงซิสเตอร์มารี โยเซฟ พี่สาวของเธอที่เป็นชาวคณะอัครสุลินอยู่ที่สำนักเมืองเบคฟอร์ด พาร์ค (Bedford Park) รัฐนิวยอร์ก หลังจากเธอมาประเทศสยามแล้ว มีความว่า:

โรงเรียนนี้จัดหลักสูตรแบบอังกฤษ คือ เรียนชั้นประถม 4ปี และมัธยม8ปี คณิตสอนเลขคณิต พีชคณิต เรขาคณิต พลศึกษา ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ แต่ละวันสอนไม่เกิน 4 ชั่วโมง พอว่าง คณิตก็เรียนภาษาไทย

ซิสเตอร์เฟเบียนก็เหมือนซิสเตอร์อันวันชีอาตาที่ถูกบังคับให้หาเวลาว่างเพื่อเรียนภาษาอันซับซ้อน จนกว่าจะสอบภาษาไทยได้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ มิฉะนั้นจะไม่ได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการให้เป็นครูสอนในโรงเรียน

เดือนสุดท้ายของปี 1935 เป็นเดือนที่วุ่นกว่าปกติ วันที่ 6 ตุลาคม วัดกาลหวาร์มีงานฉลองวัดซึ่งมีชื่อว่า “วัดแม่พระลูกประคำ” ด้วยพิธีกรรมที่เร้าตริใจท่านแปร์โรสเล่าว่า เสียงระฆังวัดและเสียงกลองดังสนั่น หนวกหูชาวบ้าน แม้ท่านจะรู้สึกยินดีที่ชาววัดกาลหวาร์มีศรัทธาแข็งขัน วันที่ 23 ตุลาคมสตรีสาวสามคนที่สมัครถวายตัวเมื่อปีก่อน เข้าพิธีรับผ้าคลุมศีรษะแล้วปฏิญาณตนเป็นเวลาหนึ่งปี อีกหนึ่งสัปดาห์ต่อมา มาร์ธา (Martha) และฌอง เบิร์ชมัน (Jean Berchmans) ที่ถวายตัวถูกส่งไปช่วยงานที่เรยีนาเชลี ส่วนมาเจลลา (Majella) ยังอยู่ช่วยซิสเตอร์อิกแนสที่วัดกาลหวาร์

เดือนต่อมา มาแตร์เดอได้จัดพิธีฉลองท่านสังฆราชแปร์โรสในวันที่ 6 พฤศจิกายน หลังจากได้พบปะพูดคุยกับชาวคณะอัครสุลินท่านถูกพาไปที่โรงเรียน มีการถวายดอกไม้แด่ท่าน กล่าวคำอวยพรและขับร้องเพลงไทย ฝรั่งเศส และอังกฤษ ชาวคณะอัครสุลินจัดทุกอย่างเพื่อเป็นเกียรติแด่ท่านสังฆราช

ซิสเตอร์เจมมะจัดงานนี้อย่างไม่เห็นแก่เห็นคเหน้อยเพื่อให้รายการต่าง ๆ ของมาแตร์เดอีเป็นไปด้วยดี ได้รับคำชมเชยมากมายจากท่านแปร์โรส ท่านกล่าวสุนทรพจน์แก่เด็กทุกคนว่า “พวกหนูเป็นเด็กของมาแตร์เดอีซึ่งเป็นโรงเรียนที่ดีที่สุดในเมือง” ท่านยังกล่าวแบบนักการทูต เพราะในขณะนั้นคนไทยมีจิตสำนึกเรื่องชาตินิยมว่า “หนูเป็นคนไทย จงรักษาลักษณะการแต่งกาย ขนบประเพณีแบบไทยไว้ ไม่ต้องไปเลียนแบบชาวยุโรป”

พอคณะอัครมุขนายกเหน้อยจากงานฉลองท่านสังฆราช ก็มาถึงงานฉลองวาระที่คณะอัครมุขนายกก่อตั้งมารบ 400 ปี เนื่องจากวัดน้อยประจำสำนักมาแตร์เดอีไม่ใหญ่พอจึงจัดตั้งพระแท่นกลางแจ้งบนสนามหน้าโรงเรียน เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน นักเรียนทั้งสองโรงเรียนประมาณ 350 คน มาร่วมพิธีมหาบูชามิสซา ผู้บันทึกเหตุการณ์ได้บันทึกไว้อย่างภาคภูมิใจว่า พิธีมหาบูชามิสซาเป็นมิสซาขับด้วยทำนองเพลงเกรกอเรียน ขับร้องโดยนักเรียนซึ่งซิสเตอร์เจมมะผู้ไม่รู้จักเห็นคเหน้อยเป็นผู้ฝึกสอน บ่ายวันนั้นบริเวณโรงเรียนรอบด้านเต็มไปด้วยรถของแขกผู้มีเกียรติ ทูตแห่งประเทศฝรั่งเศส เบลเยียม โปรตุเกส และสหรัฐ มาร่วมพิธีมิสซาอวยพร ซึ่งท่านสังฆราชแปร์โรสเป็นประธานพิธีอีกครั้ง หลังพิธีมีบริการเครื่องดื่ม ผู้บันทึกเหตุการณ์บันทึกไว้อย่างชื่นชมแถมเหน้อย -เหน้อย งานสิ้นสุดเมื่อเวลาประมาณหนึ่งทุ่ม

ปีนั้น เป็นปีที่หนักหน่วงและเต็มไปด้วยเหตุการณ์ไม่คาดฝัน ชาวคณะอัครมุขนายกต้องพรากจากคุณแม่แบร์นาร์ด์ ผู้ไปประเทศจีน คุณแม่ราฟาแอลก็ต้องจากกรุงเทพฯ ไปเชียงใหม่ คุณแม่มารี เดอ ลูร์ด ได้รับแต่งตั้งเป็นอธิการินีของมาแตร์เดอี มีธรรมเนียมใหม่ที่ท่านมาร่วมงาน ชาวคณะมีความยินดีในพิธีปฏิบัติตนตลอดชีวิตและมีการเฉลิมฉลองการครบวาระของการบวชอันยาวนาน แต่คณะยังมีหนี้สินหนักหนาติดพันทั้งที่ความจริงโรงเรียนกำลังเจริญก้าวหน้ามีผู้กลับใจถือคริสตศาสนาไม่ก็คน แต่เต็มไปด้วยศิษย์เก่าและนักเรียนปัจจุบันที่รักและผูกพันกับโรงเรียน ซิสเตอร์บางท่านสุขภาพไม่ดี แต่ก็อดทนแบกรับ ท่านอาจอ้างวาทะของนักบุญเปาโลถือเป็นคติประจำใจว่า “ฉะนั้น เมื่อเห็นว่าเราได้รับความไว้วางใจให้ทำหน้าที่ที่ได้รับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนี้ ซึ่งเราเป็นหนี้พระเมตตาของพระเจ้า เราต้องไม่เสียกำลังใจ... พละกำลังอันยิ่งใหญ่ไม่ได้มาจากตัวเรา แต่มาจากพระผู้เป็นเจ้าท่านั้น”